

Egy össze perzselt s kiegészített íven néhány sor török írás alatt Döbrenteinek következő feljegyzéseit találok:

Az 1. szám alattit írta Theologis Alexander, görög, ki Ahmed Ferik Fehti Pasa mellett tolmács volt, midőn 1835. Juliusban itt Bécsbe keresztül mene V. Ferdinánd köszöntésére. Az, a' török ábécze.

A' 2. szám alattit írta nálam Khalis Effendi, ki Londonból jött, hol a török követségnél titoknok volt, s' engem meglátogatott, Segid Mehmet bey fiával. Octób. 4-d 1835. A két sor, vers, mivel Khalis török költő.

Döbrentei G.

REXA DEZSÓ.

RÉGI KRITIKÁK.

Ez évi első füzetünkben, midőn Benkó Imre könyvét ismertettük, Arany Jánosnak közöltünk egy bírálatát, melyet iskolai pályaművekről írt. Most egyszerre négy ilyen bírálat közzétételére van alkalmunk, melyek négy jeles írótól származnak az 1843—1853. évi időközből.

Mint az alább következőkből ki fog tűnni, a pápai ref. kollégiumban fenállott képző társulat körében az volt a szokás vagy szabály, hogy a kitűzött díjakra érkezett pályaművek megbírálására rendszerint országosan ismert jelesebb írókat kértek fel. Így 1843-ban Dr. Kovács Pált és Czuczor Gergelyt; 1844-ben Jokai Mórt; 1853-ban Vas Gerebent. A fenmaradt bírálatok mutatják, hogy a felkért írók szívesen s lelkiismeretesen teljesítették a képző társulat kívánságát; véleményeik így magokban véve, a pályaműveket nem ismerő olvasóra nézve sem érdektelenek, mert szerzőik, legalább saját nevök alatt, mint kritikusok alig ismeretesek, a mi pedig széptani elveiket s bírálataik méltányosságát illeti, arról nemcsak általánosságban van módunk meggyőződni, hanem egy esetben a megbírált művet is egybevetethetjük a két, egy értelemben nyilatkozó bírálattal. — Ez a mű a Petőfiének bizonyult Ida című románcz, melyet múlt évi folyamunkban közöltünk. A mit erről Dr. Kovács Pál és Czuczor Gergely akkor mondott, alapjában annál egyebet ma sem lehetne mondani.

Köszönettel tartozunk Dr. Kapossy Luczián t. dolgozó társunknak mind azért, hogy jeles írónk eme félszázados kritikáit előkereste, mind azért, hogy a pályaművek szerzői egy részének nevét nagy utánjárással nem sajnálta kikutatni. A bírálók közül ma már csak Jókai él, a ki szíves készséggel egyezett bele, hogy ezt az ismeretlen művét, melyről a Pesti Hírlap 1897. aug. 15-diki számában Ötvenéves kritika cím alatt maga is megemlékezett, — közzé tehessek. A pályaművek szerzőinek

nagy része sincs már életben; de talán lesznek még kortársaik közül, a kik a nyertesek vagy megdicsértek hiányzó nevét tudatni fogják velünk!

I.

Vélemény a pápai képző társaság ez évi szépirodalmi pályamunkairól. I. *Dalok*; tanusítják majd minden számai, hogy az ifjuság e' nemében a' költészetnek leghonosabb. Verselési külcsinra nagy ügyelet, nyelv szabados, néhol mély érzelmeket tolmácsoló. Kitűnik a többi közül a 6-ik számú: *Száműzött éji dalai*, mellyet vélemény adó jutalomra méltónak ítél leginkább a szép nyelven festett mély érzelmekért; dícsérendők: *Egy hölgyhöz*. — *L. Idához, Csalódás* — igen kedves, jó humorú kis dalocska. II. *Balladák és románczok*. E nemben sokkal kevesebb szerencsével versenyeztek a fiatal írok. *Ida* című ballada még is legalább a nem mindennapi gondolatért, mely ezenkívül költőileg is van kivive, méltó a jutalomra, — bár tagadhatlan, hogy *Ida* caractere igen erőltetett, — s egy kéjhölgy ideálnak merész választás. Még tán *Betulia hölgye*¹ érdemel említést, — a többi mind alól jár a közepszerűségen. III. *Elbeszélés*. Ezek már épen nagyon gyöngék, úgy hogy jutalomra véleményadó egyiket sem tartja méltónak. Ha még is a' jutalom okvetetlen kiadatik, ébresztésül inkább a Rangkór² kapja azt, mint a Mérgező,³ melly minden character nélküli valószínűtlen képtelenség. Amabban legalább a' nemzeti irány, bár igen elhasznált tárgyban — dicséretes. Győr. Jul. 3. 1843. Dr. Kovács Pál t. n. Győrvmegye főorvosa a' magy. tud. társ. I. tagja.

II.

Vélemény. I. A balladákról és románczokról. Ezen pályamunkák felől oda megyen ki bíráló ítélete, hogy többekben közülök a verselés elég könnyű és hajlékony, a nyelv tiszta, helyenként ékes is; de mélyebb költői érzelem, szabatos rövidség s az ezzel párosult erő hiányzik bennök. A 7-ik szám alatti *Ida* című⁴ legtöbb költői tehetségre mutat s ámbár versei itt-ott pongyolák s *Ida* jellemében némi valószínűtlenség vagyion; mindazáltal e műtől a költői ihletést, valódi érzelmet, és erőt megtagadni nem lehet. II. A lyrai darabokról. Ezen nemében a költészetnek több szerencsével munkálkodtak a versenyzők. Kiemelendő itt mindenek előtt a 6-ik sz. alatti illy című: *Száműzött éji dalai*,⁵ nem csak terjedelmére nézve, hanem mint oly mű, melly dus phantasiával mély érzelmeket fest, sok erőt árul el és ékes nyelven iratotti. Bíráló ezt ítéli jutalmazandónak. Ennek méltó versenytársa a 15-ik sz. *L . . . Idához*⁶ címzett, szinte mély érzelemből fakadó és szép előadású műdarab. Dicséretet

¹ Szerz. Szöllősi Pál.

² Szerz. Lantay Sándor.

³ Szerz. Petrich Soma.

⁴ Szerz. Petőfi Sándor.

⁵ Szerz. Ács Károly.

⁶ Szerz. Nagy Sándor.

érdemelnek a *Csalódás*¹ A *hütelenséghez*,² *Egy hölgyhöz* címűek.³ A 11-dik szám alatti I-IV. népdalok mutatják, hogy szerzőjük e nemben jót alkotni képes leszen, ha a nyersebb és némileg meztelen kifejezésektől megóvandja verseit. III. A beszélyekről. Jutalomra, vagy dicséretre méltónak a két versenymű közül egyiket sem véli Biráló. A fensőbb rangu illetőleg saloni személyek jellemei épen nem saloni modorban rajzoltatnak.

Győr júl. 1. 1843.

Czuczor Gergely mk.
m. tud. trsági r. tag,

III.

Üdv és béke a tisztelt társulattal.

Negyedik éve, hogy bíráló a tisztelt társulat kebléről levált, azóta az egylet külső életének jó és rossz napjairól csak mesévé vált hírek beszélének neki, míg belső életét csak sejtő reményei s egyes a szépirodalom virágágyain felbimbózó tehetségek nevei gyanítaták vele; annál nagyobb öröme válik bírálónak ujonnan találkozhatni e téren a tisztelt társulattal, ismét járhatni azon veteményes kertben, melybe egykor ő is vetett virágmagokat, melyek keltek is ki, nem is, ujólag visszaképzeltetni amaz ábrándos időszakába a szívnek, mikor még érzelem úr az ember lelkén s a főnek nincsenek gondjai, — hanem mikor aztán eljön az aratás!

Sok, igen sok mondani valója volna bírálónak a tisztelt társulathoz, miknek közlését azonban kénytelen akkorra halasztani, mikor azt hosszabb idő és kisebb távolság mellett teheti.

A jelen évi pályaművek mindenesetre nagy haladást tanusítanak a művek száma és benső értéke szerint, kivált a nagyobb szerű dolgozatok, a beszélyekről, melyekről legelsőbb fogja bíráló bizalmas és őszinte véleményét előadni.

Sajátja az a legelső ifju éveknél, hogy valódi gondokat nem ismerve, nem ismerve az élet szenvedései közül egyebet, mint tán a nélkülözést, mely sokkal prozaibb valami, mintsem költészet tárgya lehetne, keresve keresi a szomorú hangulatot, melyet műzsája szellemébe oltson, előveszi a történet személyeit, zsarnok fejedelmeket, kegyetlen apákat, vallást és igazságot elnyomó hatalmas férfiakat s azokat szabadságért verő szívének hevében rutul leöldösi. — Később, mikor osztán az életbe kilép, mikor megcsalják barátai, megcsalja szerelme, sőt még kiket saját lelke teremtett, — reményei is megcsalják, akkor ír és gondol még keserűbb dolgokat az — emberiség ellen, — — még később pedig, mikor mind magát, mind körületét színről színre kiismeré, — kezd nevetni a világ balgaságain, s lesz belőle boldog ember és — humorista. — (Mert intra parenthesis a humoristák mind igen önelégültek és boldogok, már csak azért is, mert a munkáik legjobban kelnek.)

¹ Szerz. Szilágyi Sándor.

² Szerz. Ács Károly.

³ Szerz. Szöllősi Pál.

A három első beszély, mintha csak egy szivből szakadt volna, annyira egyformák keserveik, egyirányu a szellem, mely bennök működik, a nélkül, hogy azt egyik a másiktól kölcsönözte volna; az apai gyűlölség mód nélkül kikap mind a háromban. Lássuk egyenként:

1-ső. *Az apakény áldozata.*

»Dagályos stíl. Hol Károly, hol Irma beszél magánkívül; e tárgy nem új, semmi kezdete, semmi folytatása, semmi költői igazságtétel. — A szenvedély nem beszél soha oly világosan. — Szerző a lyrai költészetből tán több szerencsével kísérhetné meg erejét.«

2-ik *Apa és fia,*

»Szinte nagyszerű dagály. — Koszoruba kötetlen virágok. Az alapeszme ferde, rossz irányu. Kegyeletet a költő ne sértsen soha. Azt a vétket, melyet a spártai törvényhozó még említeni sem akart, költő nem sanctionálhatja. Egyébiránt erő sok van benne, de kifejtetlen.

3-ik. *Gyűlölség és szeretet.*

»Tele rhetorikai phrasisokkal, mik szörnyen kimentek a divatból, szerzőnek nagyon friss emlékezetében lehet még a classica mythologia; az ősmagyarok nagyon is sokat emlegetik Phoebust, Thetist, Endymiont, Venust és Amort, egyetlen egy rövid kitéte nincs az egészben, nem látni az erdőtül a fákat, nem a kikanyargatott sentenciák halmazától a rajzolandó helyeket. A tárgy nagyon igénytelen és agyonénekel.

4-dik. *Csall szerelem.*

A czim nem illik a műre. — Az egészen igen szép novellisticai styl ömlik át, helyzeti drámaiak s legtöbb erő az egyes monologokban tűnik ki s némely fénypontjai reményteljes tehetséget gyanítatnak szerzőben; — azonban characterai nem valódiak, olyan király nem létezett soha mint a milyet ő fest, Kun László pedig épen nem az volt, a minék ott van rajzolva, nevére csak félreismerés mondhat átkot, az ő tervei nagyszerűek voltak s szenvedélyeiben sem volt alljas soha. — Simonyi apród és társa Kellemfi az egész folyamatára nem tartozó jellemek, valamint a királynő sem és a kunok sem, — különösnek találja bíráló, hogy e mű minden személyei meggyilkolódnak, természetesen a ki legutoljára maradt, önkezei által és pedig czéltalanul; — rosszalja pedig azt, hogy szerző jeleneteket rajzol, minők egy lyán megbecstelenítése. Ilyesmit mindig nagy óvatossággal kell érinteni, nem pedig circumstantialiter hegyről tövire lepingálni. — Író gondoljon olykor olvasóira is. Az egyes czikkek czimei is bátran elmaradhatnának. Egyébiránt bíráló e művet minden nézetben *dicsérettel említendőnek* tartja s olyannak, mely — és tán kiemelendő társai között a *jutalomra* érdemesítendő *kérdése* fennforgandó leend.

5-ik *Szép Minka.*

Fölötte gyöngé kéz rajza! — semmiről sem nevezetes, mint számos nyelvtani és helyesírási hiányairól. — (Vannak ám szebb magyar nevek is a világon, mint Minka és Gusztáv.)

6-ik. *Az agg remete utosó beszélye.*

Anticipando is annyit mondok, hogy hamis egy ortho- és calligraphiára tett szert a költő, akárhol vette. Egész sorokat úgy kelle kitalálni,

nem ártandott a mű benyújtása előtt azt magának végig olvasni és kiigazgatni. Szép egészséges költészet jellemzi az egész művet, characteri jól találtak, bonyolódása ügyes, nyelve erőtelj, phantasiája gazdag. — Hanem szerencsétlen idea volt oly tárgyat választania szerzőnek, melyről egyelőre tudhatta, hogy napvilágot nem láthatand soha, miért kellett a főintricust épen szerzetesben személyesíteni s vallási érdekeket keverni a motivumok közé? — Biráló leszámítván a leszámítandókat sok *dicséreteket talál* e műben s szinte azok közé számítja, melyek a kitűzött *jutalmat igénybe vehetik*. Szerző jelszavában azt mondja, hogy »szigorúság illeti a bírálót« illeti biz a szerzőt! máskor válogassa meg jobban a tárgyát.

7-ik. *Álombolygó.*

Meséje egyszerű és keveset ér, hanem van valami az egészen, a mi nem kezdő költőre mutat, kivált a 6-ik 7-ik és 14-től 20-ig terjedő lapok igazán művészi ihletéssel vannak írva. — Kifejlete azonban igen jámbor és philisterszerű gondolat; — e művet csak a tárgy gyarlósága ejtette el, — különben *dicsérő méltánnyalattal említendő*.

8-ik. *Az utolsó egyházfi.*

Meglepő volt bírálóra nézve az, hogy e műnek egész mesézete merőben hasonlít a 6-dik számú novella alapmesézetéhez, hogy alig képzelhető, miszerint a két phantazia mint teremthet ily egymáshoz hasonló szöveget. De sokkal kedvesebb meglepetés volt rá nevezve az a tisztán felfogó erő, — correctség, — szép lélektani tapintat, melyet szerző e művében tanusít, s melyekből kitartó studium hozzájárultával bíráló szép jövendőket mer jósolni e mű szerzőjének. Leírásai remekek, — előadása érdekteljes s kivált azon hasonlítások, melyekkel a költő ideálját a 11 lapon megajándékozta, leggyönyörűbb keleti poezissal vannak festve. Meg nem bocsátható vétke volna szerzőnek, ha e pályán nem tökélyesítene magát, melyre oly erővel és szerencsével lép föl. Művétől a *dicséret* babériját nem lehet megtagadni.

Négy mű vált tehát a begyültek közül bíráló véleménye szerint, melyek a jutalom tekintetében kérdésbe jöhetnek s itt megvallja bíráló őszintén, hogy veszedelmesképpen meg vagyon akadva, nem ugyan azért, mintha mind a négynek oda akarná véleményezni a jutalmat, hanem azért, mivel kedve volna azt egyiknek sem itélni oda.

Kár volt a tisztelt pályázóknak jó eleve oda nem gondolni, hogy e társulatnak külső életre is van szüksége s nem csak kötelességei, hanem jogai is vannak egyesek iránt; — hogy továbbá: szabad sajtónk nincsen, sajtó törvényeink pedig el annyira lelkiismeretre bízott dolgok, hogy azokra bátran el lehet mondani: »ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes«; már most ha majdan a tisztelt társulat *zsebkönyvét ki akarja adni*, melyiket fogja e négy közül világba léptethetni.

Egyiket sem,

A 7-ik számú tárgya elejtett gyöngé gondolat.

A 4-iké Királygyilkolás és mi több királybűnhődés. A 6-iké pap. A 8-iké szintén pap. Specificie tiltott tárgyak a vörös kréta előtt.

Pedig az nem jogos kívánat, hogy a társulat, csekély anyagi tehetőségein holt, elásott kincseket vásároljon.

Ez csekély véleményem.

Azonban ha jól emlékszem van a tisztelt társulatnak (legalább volt) e tárgyban egy végzése, mely a kitett jutalmat mindenesetre a relative legjobb műnek kiadatni kívánja, melynek tekintetbe vételével a feltett *2 arany jutalmat* bíráló véleménye a »*Minden hideg okoskodás stb.*« jeligéjű pályaműnek, mint pályatársai közül a legtöbb tökélyvel bírónak ítéli oda; a »*Mult kárpitját szellőztetem*« és »*szigorúság illeti stb.*« mint szinte a »*adj hálát stb.*« jeligékkel czimzett műveket érdemlett *dicsérettel említendő*knak hívén.

Most térjünk a lyrai dolgozatokra:

az 1-ő számú a semminél valamivel kevesebbet ér,

a 2-ik számú — egyszerű valami, egy pár jó sor van benne,

* a 3-ik — csinos, de kevés változatosságu eszme,

** a 4-ik — Egyszerű eszmék szép menetű technika, kedves kivitel, egyike a *dicsérettel* említendőknék s a *jutalomra* kiszemelteknek

* az 5-ik — Az I. dal *dicséretre* méltó a II-ik nem,

a 6-ik — szelid kis vers,

a 7-ik számúnak legszebb a jeligéje,

a 8-ik — mérges kis vers,

* a 9-ikben vagynak XXI. rendbeli ritmusok, melyek közül kettő válik *dicséretes a IV. és V. számú*; szerző pogányul tudott a metrumokkal elbánni, néhol egyik sor tiszta jámbus, a másik tiszta trocheus; s ez még hagyján! de hát a hol az egész sor csupa pyricchius! szép érzések, — de sovány pegazus.

* a 10-ik számú kegyes szelid gondolat, *dicséretre* érdemes,

a 11-ik számú szinte nevezetes a technika üldözött voltáról.

** a 12-ik számú. Egészséges három nóta, könnyű pajzán, enyelgő szellem és styl, magyaros kifejezések. Ez is igényt formálhat a *jutalomhoz*. Tehát kettő a 4-ik és 12 számú közt forog a kérdés. Sajnálkozva nyilatkoztatja bíráló, hogy a lyrai pályaművek semmi magasabb költészeti kívánalmaknak meg nem felelnek, keresni kellett bennük az érdemeket s miután egyet kivéve, a többiben mind hiányzik a főfő kellékek legfőbbike, az eredetiség, bíráló a lyrai *jutalmat* ennek az egynek, mely »*A szerelem sötét verem*« jeligéjvel van czimezve a legtöbb eredeti eszmét foglal magában, gondolja odaitéendőnek, legközelebb áll ehhez a *4-ik számú*, — mely, mint szinte az *5-ik sz. I. dala a 9 sz.-ből a IV. és V;* s a *10 számú dicsérettel* megemlítettők.

Most a Satyrákra.

Nehéz fegyver ez fiatal marokba. Mutatta a következés. Gyöngék, élettelenek, erőtlenek, csaknem átalán véve, lássuk sorra.

az 1-ő számú a fiatalságot tépi és a hexametereket, ez utóbbiak kivált nagyon érzik az operatiót, nem rossz, de nem is jó.

a 2-ik sz. Diák uraságot fejteget. Izetlen história, nem oda szúr, a hova czéloz.

a 3-ik sz. Sok talpraesett gondolat, de kevés új és még el nem mondott eszme.

* a 4-ik sz. Meglehetősen kerek és jellemzetesen keresztül vitt satyra, minden esetre *dicséretre* méltó.

az 5-ik számú színmű. Jó, talpraesett elménczések fordulnak benne elő, erős, egészséges nyelv. A színi szerkezet semmilyen sem, megérdemlendi az ujonnan figyelmesebb átdolgozást, jelen alakjában haszna vehetetlen. Alapeszméjében sok van Degré Félreismert lángeszéből; főhiánya szerző művének az, hogy műve összes személyzete közt nincs egy, ki iránt becsülést, vagy sympathiát lehetne érzeni, sőt oly charactereket is állít fel, minőket színpadra hozni művészet és esthesis tiltanak. — Szerzőben sok szép hajlam rejlik a színpadi költészethez, kár volna eleinte ferde irányra tennie szert, mert attól azután nehéz menekülni. — Fogadja el szerző bírálónak saját kárán szerzett tapasztalataiból adandó tanácsait; »színműíró soha se vesztégesen színművére se vicczeket, se poezist, azok kárba vesznek, a színész nem emeli ki, a közönség megásítja azokat. Minden színművet csak a belső jó oeconomiával felállított szerkezet tartthat fenn, a közönségnek várnia kell a bonyolodást, várnia a kifejlést, meglepetni, érdekelve lenni tények és characterek által s míg abba író beletanulhat, hogy egy egy jelenést meddig nyujtson, hol szakaszszon félbe, melyik érdekét fejtsse ki tárgyának, melyiket érintse csak futólag, addig nagyon sokat kell okulnia. még pedig se nem könyvekből, se nem az életben, hanem a színpadról magáról; az élet sokban hasonlít a színpadhoz, de a színpad semmiben sem hasonlít az élethez, innét van, hogy a mely színmű remek volt olvasva, mikor előadatik, hasra esett et vice-versa. Osztán a mi a gyakorlati kivihetőséget illeti — mit gondol szerző? mikor az egyik jelenésről a másikra történik *diszitményváltozás*, *hova lesznek a színpadon hagyott személyek?* ? ? s hogy továbbá lehet-e egy és ugyanazon felvonásban négy diszitményváltozásnak előfordulni? még pedig diákszobáról — teremre, — azután ismét ugyanazon diákszobára s ismét teremre? Ez *pium desiderium*. — — — Azután — akár inde — akár unde, de nem lovagias gondolat szerzőtől darabja hősnőjét oly jellemtelenek állítani föl, a nélkül, hogy ellentétül egy másikat léptetett volna föl, kiben az olvasó kedélye kibékülhessen az annyira szégyenköre állított nő nemmel; ne úgy fiatal barátom! — Oly védtelen, fegyvertelen ellenséget, mint a nőnem oly érzékenyül és kiméletlenül bántani, mint e színműben, költőhöz nem illő gyávaság. Az ilyen színpadi jellemek iránt csak szánalmat és megvetést érezhet a közönség s a megvetés vajmi közel áll az unatkozáshoz! . . . Adjon az ég türelmet és kitaratást szerzőnek.

* 6-ik számú. *Urambátyám*. Kevés új dolog van elmondva itt is, sőt nagyon is historicus tárgy az egész. Ebből is mint a többiből hiányzik a satyrai él, ámbár előadása igen ügyes s csupán mint verstől nem lehet megtagadni a kellő méltánylatot és dicséretet. A mi az arslánt illeti, — e verset satyrának nevezni már magában is nagy satyra. Ha valaki a járdán tipeg, botot forgat, szivaroz, szemüveget hord, semmi rosszat és semmi nevetni valót nem követett el vele, az által pedig, hogy szerző azt állítja, miszerint az arslán messze kitér hitelezője elől, nagyon

elárulta, hogy soha sem látott arszlánt. Sokkal másforma satyrát lehetne az arszlánról írni.

Bíráló véleménye szerint tehát a satyrai *jutalomra* a 4-ik számu »*Quidquid agis*« etc. jeligéjü pályamű, mint legtöbb satyrai éllel bíró s legpromptabb okoskodásu gunyirat találtatik legérdemesebbnek; a 6-ik szám alatt »*Urambátyám*« czimű s »*difficile est*« jeligéjü kellő *dicsérettel* koszoruztatván.

A történeti értekezésre feltett jutalomért csak egy mű pályázott, mely szól Szent István kormányáról¹ s ennek következményeiről. — Bíráló bátorkodik a tisztelt társulatnak e művet a feltett *jutalomra* ajánlani azon tanácsadással, hogy ezt arcanumába azonnal elrejtse.

Sokkal több igazság van ugyanis lerakva e műben, mintsem annak jelen sorsunkban világot látni, vagy a világtól láttatni szabad lehetne. A képzőtársulatok sorsa, a nélkül is oly ingadozó félben van, okul a politicalai életkérdésekbe avatkozást vetik föl, — hogy ha még egy ily helyes felfogásu, tisztult nézetű, okokkal és tényekkel bizonyító értekezés jöhetne valamelyiknek kebeléből tudomásra, ez volna megőllő betűje minden rokonállapotu társulatnak. — Álladalomról, kormányról, fejedelemről szabad írni, de minden a mi pap és papé, sacrosanctum és »ne nyulj hozzá«. Szerző okoskodásai sokhelyütt igen helyesek, kiterjedt ismeret, szabad fenkőlt gondolkozásmód, nemes gyűlölete mindennek a mi szolgálai, beszélnek belőle; — nyelve correct, modora kedves, előadásai férfiasan határozottak, — némi osztályozatlanságot vethetne bíráló szerzőnek sze mére, vagyis inkább az osztályoknak mindig ugyanazon főpont körül forgását s egy szinné vegyülését, de tekintve azt, hogy e főpont, főszínezet mindig a nemzetiség, e hiányát is érdemül számítja be neki és nem mulaszthatja el, hogy a tisztelt társulat abbeli örömét ne oszssa, hogy ha eltemetendő kincset nyert is e műben, e mű szerzőjében bizonyosan egyikét birja legszilárdabb és reményteljesebb tehetségeinknek.

Most újólag bucsut vesz bíráló a tisztelt társulattól, reményelvén, hogy csak rövid időre. Lehet, hogy véleményei sok helyütt hibásak voltak, de bizonyára nem elfogultak. Köszönetet mond a tisztelt egylet tagjainak azon élvezetért, melyet műveikkel okoztak neki. Sajnálná, ha azok, kik jelenleg kevesebb sikerrel működtek, lehagynák magukat veretni; az igazi tehetséget bármennyiszer bukott kísérlet sem rettentí vissza! Ajánlja azonban a legerősebbeknek is a folytonos studiumot és kitartást. Az irodalom megszűnt a mai világban koldusbot lenni s megérdemli, hogy ki tehetséget érez magában, azt parlagon ne hagyja.

Üdv és béke a tisztelt társulattal.

Jókai Mór m. k.

IV.

Elolvassván a pályamunkákat, lelki örömmel mondhatom: reményem a magyar nemzetiség kiirthatatlanságához meg inkább öregbedett. Minde-nik műben látom azon nemzeties irányt, mellyet épen ugy nem szabad

¹ Szerzője Győrffy Endre.

iratainkból kifeledni, mint böcsületes ember asztaláról a sót és a paprikát. A' versek közt legkiválóbbnak tartom *Enémult költőinkhez*¹ czimzettet, nyelve erődus, — a' gondolat igen szép, a vers forma jól választott és mint legközelebb járó a' művészi egészhez, kétségtelenül sikerül fölkelteni azon érzelmeket, melyekre kivált a jelenben legnagyobb szükség van, mert azon időt éljük, hol a' nemzeti élet jelenségeit keressük. Annak megnyitó kulcsa pedig főleg a költő kezében van. Utánna következik szerintem: *Tenger a' sziv*² gyengéd kis gondolat, de az elsőséget nem bírja kivívni a' fölebbi fölött. *A' nyelvtudományi értekezés* íróját³ üdvözölöm s a' mennyire művéből az írot megítélhetem, igen józan eszű embernek tartom és kiváló érzelmű hazafinak, mely őt folytatólagos munkásságra fogja ösztönözni. Jutalmát igen megérdemli, — munkálkodjék és bizonyossá teszem, hogy a nagyobb jutalmat később veendi el. A' beszélyek gyengék; nem hiában mert a' próza megkinozza az embert, a prózában nem elég egy gondolat, mint a versben; nincs rím, mely a fület megcsalja, s' a' lelket egy kis kecsegtető érzéssel meg vesztegeti. De szabadjon mondanom hogy a prózához bátorság kell, hogy az életösmerettel, jellemrajzokkal, bonyolítással és élénk párbeszédekkel megbirkózhassunk. Ha ez még nincs is e beszélyekben, reményilem meghozza az idő, azért tanácsom az, hogy maradjanak a versenyzők közel az általuk ismert élethez, ne menjenek ki e körből, mert a festészek közül is azok a valódi művészek, kik nem pusztá minták, hanem az élet után rajzoltak. A két beszély közül jobb a »*Két nemtő*«⁴ Mégegyszer üdvözölvén a' pályázókat maradtam tisztelőjük.

Vas Gereben.

Közli: DR. KAPOSSY LUCIÁN.

PETŐFI KÉRVÉNY-MINUTÁJA A SZABADSZÁLLÁSI KÖVETVÁLASZTÁS ELLEN 1848-BAN.

(Hasonmással.)

Tisztelt Ministerium!

Ahulírottak a június 15-kén tartott szabadszállási kerületbeli országgyűlési követválasztást nem ismerjük el törvényesnek, miután számtalan törvénytelen lépés követtetett el a végrehajtás előtt és alatt. Nevezetesen: a fülöpszállási, kúnszentmiklósi és szabadszállási *urak* minden kigondolható becstelenítő rágalmat terjesztettek el köztünk követjelöltünkről Petőfi Sándorról, többek között, hogy Petőfi Sándor lázító hazaáruló, orosz kéret, olyan ember szóval, kinek nem csak megbuktatását, hanem elfoga-

¹ Szerz. Kerecsényi János.

² Szerz. Kerecsényi János.

³ Szerz. Fehér Péter.

⁴ Szerz. Kerecsényi János.